

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/komunikaty/227945,As-mysliwski-ofiara-represji-stalinowskich-w-katalogach-Biura-Lustracyjnego-IPN.html>
28.02.2026, 17:55

As myśliwski, ofiara represji stalinowskich w katalogach Biura Lustracyjnego IPN

W uzupełnionym katalogu osób inwigilowanych przez organy represji PRL znalazł się wpis dotyczący generała brygady pilota Stanisława Skalskiego – najwybitniejszego polskiego asa myśliwskiego II wojny światowej, bohatera „Bitwy o Anglię”, uczestnika kampanii francuskiej i afrykańskiej w okresie II wojny światowej, więźnia stalinowskiego i jednej z najbardziej zasłużonych postaci w historii polskiego lotnictwa wojskowego.

12.08.2025

Stanisław Skalski (1915–2004) – as myśliwski, ofiara represji stalinowskich.

Urodzony 27 listopada 1915 roku w Kodymie, wywodził się z rodziny o szlacheckich korzeniach. Już w młodości był zaangażowany w działalność harcerską i patriotyczną. Absolwent Szkoły Orłąt w Dęblinie, służył w 4. Pułku Lotniczym w Toruniu. W kampanii wrześniowej 1939 roku zestrzelił pięć niemieckich samolotów, stając się pierwszym alianckim asem lotniczym II wojny światowej. W trakcie jednej z misji bojowych uratował też zestrzeloną niemiecką załogę – był to gest wyjątkowy, nawiązujący do rycerskich tradycji początków lotnictwa, rzadko spotykany w realiach II wojny światowej.

Po przedostaniu się na Zachód walczył w kampanii francuskiej i w „Bitwie o Anglię”, a następnie latał bojowo nad okupowaną Europą oraz Afryką Północną. Choć walczący nad Tunezją i Libią Polski Zespół Myśliwski był formalnie podporządkowany strukturze RAF i brytyjskiemu dowództwu, jego faktycznym dowódcą był Stanisław Skalski. To właśnie z jego nazwiskiem jednostka ta na trwałe związała się w historii jako tzw. „Cyrk Skalskiego”. Łącznie podczas II wojny światowej Skalski odniósł 18 potwierdzonych zwycięstw powietrznych, co czyni go najsukcesowniejszym polskim pilotem myśliwskim tego konfliktu.

Za zasługi bojowe odznaczony m.in. Złotym Krzyżem Orderu Virtuti Militari, czterokrotnie Krzyżem Walecznych, a także brytyjskimi Distinguished Flying Cross i Distinguished Service Order. Odrzucił propozycje pozostania na emigracji i w 1947 roku powrócił do Polski. Został przyjęty do Ludowego Wojska Polskiego, objął funkcję inspektora ds. techniki pilotażu.

Represje komunistyczne

W dniu 4 czerwca 1948 roku został aresztowany przez funkcjonariuszy MBP pod fałszywym zarzutem szpiegostwa na rzecz wywiadu brytyjskiego. Śledztwo prowadził osławiony Józef Różański. Podczas śledztwa Skalski padł ofiarą brutalnych tortur, a jego proces odbył się w warunkach tzw. „procesu kiblowego”. 7 kwietnia 1950 roku Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie skazał go na karę śmierci. Wiadomość o wyroku doprowadziła do śmierci jego ojca, który zmarł na zawał serca.

Stanisław Skalski przez rok przebywał w celi śmierci, nie wiedząc, że na skutek prośby jego matki skierowanej do Bolesława Bieruta, wyrok zamieniono na dożywotnie więzienie. Karę odbył w więzieniach w Warszawie, Rawiczu i Wronkach. Warunki bytowe, jak sam wspominał, były skrajnie nieludzkie: brak higieny, głód, izolacja. Na wolność wyszedł 20 kwietnia 1956 roku w

wyniku rewizji wyroku oraz amnestii.

Po wyjściu na wolność

Po zrehabilitowaniu w 1956 roku wrócił do wojska. Decyzja Skalskiego o powrocie do służby w Ludowym Wojsku Polskim spotkała się z krytyką środowisk emigracyjnych, które postrzegały ją jako akt legitymizacji reżimu komunistycznego. Władze PRL chętnie wykorzystywały obecność bohaterów wojennych w propagandzie, przedstawiając ich jako zwolenników „nowej Polski”. Jednocześnie jednak obecność takich postaci w życiu publicznym utrudniała komunistom całkowite przemilczenie dorobku i poświęcenia żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.

Mimo formalnej rehabilitacji Stanisław Skalski, aż do lat 80. pozostawał obiektem zainteresowania SB. Był inwigilowany m.in. w ramach Kwestionariusza Ewidencyjnego krypt. „Myśliwiec” (1978-1981), gdzie podejrzewano go o próby werbowania polskich pilotów do pracy dla zagranicznych firm. W 1976 r. został objęty zakazem wyjazdów po podpisaniu listu otwartego do Sejmu PRL w sprawie zmian w konstytucji.

Zadośćuczynienie i pamięć

W 1958 oraz 1994 roku otrzymał odszkodowania za bezprawne uwięzienie. W dokumentach IPN znajdują się również jego prośby o pomoc materialną kierowane do Prokuratury Generalnej. Zmarł 12 listopada 2004 roku w Warszawie. Został pochowany na Powązkach Wojskowych.

Postać Stanisława Skalskiego pozostaje symbolem niezłomności i odwagi, a zarazem tragicznym świadectwem losu wielu żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie, którzy po wojnie, zamiast uznania, spotkali się z represją i prześladowaniem. IPN przypomina o potrzebie utrwalania pamięci o tych, których historia przez dekady była zakłamywana lub przemilczana.

[Stanisław Skalski w katalogach Biura Lustracyjnego](#)

[„Cyrk Skalskiego”](#)

[Major Stanisław Skalski - As lotnictwa](#)

[W Anglii był bohaterem, w komunistycznej Polsce... zdrajcą](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Zdjęcie sygnalityczne Stanisława Skalskiego wykonane tuż po jego zatrzymaniu przez UB. Fot. z zasobu IPN